र्थः । पार्थिवेन धारणाख्येन रूपेण योगादेषा दृषदियमेव पृथिवीति स्तुतिः ॥१५॥ दृषदः पश्चाद्भागे शम्यामु° । विष्टब्धे विविधमधस्तादुपरिष्टाच्च धारिते ॥१६॥ दृषद उपरि । उपलातिशयेन दृषदः सकाशादल्पपरिमाणा । १.४.१३. इति यत्तयोः समाहननं विहितं तत्र दृषदुपलयोरुभयत्रावस्थानाद्धनूत्वम् तन्मध्येऽवस्थानाच्छम्यायाः जिह्वात्वम् ॥१७॥ पेषणार्थं दृषद उपरि तण्डुलान्प्रक्षिपति । धिनवत्प्रीणयेत् धिवि प्रीणनार्थः [धा° १५.८४.] ॥१८॥ नासिकाभ्यां बहिर्निर्गच्छन् श्वासरूपो वायुः प्राणः ताभ्यां देहे पुनः प्रविशन्नुदानः अन्नपानादिरसं विविधं सर्वासु नाडीषु अनिति प्रेरयतीति मध्यवृत्तिर्वायुर्व्यानः ॥ प्रोहति कृष्णाजिने प्रक्षिपति ॥१९॥ हविः देवानां जीवं प्राणधारणयुक्तमेव सदमरणसाधनं भवति अथैवं सत्येतद्यज्ञसाधनं हविरवहननपेषणाभ्यामृत्विजो मारयन्ति ॥२०॥ तथा सति निर्जीवत्वात्तस्यामृतत्वसाधनत्वं न युक्तमिति भावः मन्त्रप्रयोगेन तस्य निर्जीवत्वं परिहरन्प्राणादीनेव पुनरस्मिन्हविषि स्थापयति ॥ पिंषन्तीति एवं समन्त्रकमध्वर्युणा पेषणे कृते सति यजमानपरिचारका अवशिष्टं सर्वं चूर्णीकुर्युः तथा उपहितानि च कपालानि अङ्गारैः प्रदीप्तानि कुर्युः ॥२१॥ यदैवाध्वर्युः पिनष्टि अथ तस्मिन्नेव समये एकोऽन्य आग्नीध्रादिः आज्यं निर्वपति तच्च सर्वदेवतासाधारणमिति देवतादेशेन रहितेनैव यजुषा गृह्णीयात् । देवतानाम निःशेषोक्तं यस्मिन् तन्निरुक्तं तद्विलक्षणमनिरुक्तं तादृशं च महीनामित्यादि यजुः तत्रप्रसिद्धदेवतावाचिपदस्यानुपलम्भात् । मह्यन्ते पूज्यन्ते मह्यः ॥२२॥ १ ॥२॥

पिष्टानां पिण्डकरणार्थं पात्र्यां संवापं विधत्ते । पवित्रयुक्ते पात्रे । see १.२.१७. ॥१॥ वेदिमध्ये । उपसृजत्याभिरिति पिष्टसंसर्जनार्था आप उपसर्जन्यः ताभिः सहागच्छेत् ताश्चानीताः पिष्टानामुपरि पवित्राभ्यां प्रतिगृह्णीयात् ॥२॥ संयौति सम्यग्मिश्रीकरोति । जनयत्यै जननाय अधिवर्जनं पुरोडाशस्याग्नावधिश्रयणं करिष्यन्खलु संयौति यथा खल्वधिवृक्तः पुरोडाशोऽग्नेः सकाशाज्जायेत ॥३॥ स खल्वध्वर्युर्यस्मिन्काले तस्य हविर्द्वयस्य पुनः संहरणमेकीकरणं करिष्यन्न भवेत्तदानीमिदमग्नेरित्येकं भागमभिमृशतीदमग्नीषोमयोरित्यपरं तावेतौ यथासंख्यमाग्नेयाग्नीषोमीयपुरोडाशौ ॥ पुरोडाशकपालस्याज्यस्य चाग्नेरुपरि अधिश्रयणस्य समानकालतां विवक्षिषुः कर्तृभेदमाह । एष अध्वर्युः । आग्नीध्रः २.१.२२. इत्यतः अदःशब्देन परामृश्यते ॥४॥ आज्यं यज्ञशरीरस्यार्धभागः उपस्तरणाभिघारयोः प्रयाजादीनां च तत्साध्यत्वात् इतरोऽर्धः पुरोडाशादिहविः । सहाधिश्रयणेन तदर्धद्वयमेकीकृत्य अग्निं प्रापयावेत्यध्वर्योराग्नीध्रस्य चाभिप्रायः ॥५॥ अधिवृणक्ति अग्नावुपरि वृणक्ति वर्जयति श्रपणार्थं स्थापयति । घर्मस्य सोमयागाङ्गस्य यत्प्रवृञ्जनं सोमे तत्सदृशमेवैतत्पुरोडाशप्रवृञ्जनम् ॥७॥ उपहितेषु कपालेषु तं विस्तारयति ॥८॥ सत्रेति निपातोऽनेकार्थत्वादत्रातिशयवाची सत्रा पृथुं अतिपृथुम् । व्यृद्धं विगतऽर्द्धिकम् ॥९॥ पक्षान्तरमपवदति कस्तदिति । यं देवतासौविष्टकृतैडाद्यवदानपर्याप्तमेव मन्येत तत्परिमाणविशिष्टं ॥१०॥ क्षिण्वन्ति हिंसन्ति विवृहन्ति विश्लेषयन्ति क्षिणु हिंसायाम् [धा° ३०.४.] ॥११॥ तं पुरोडाशम् परितोऽग्निर्यस्य स पर्यग्निः ॥१३॥ शृतं पक्वम् श्रा पाके [धा° २४.४५.] निष्ठायां शृतं पाकऽइति [पा° ६.१.२७.] निपातितम् ॥१४॥ अभिवासयति साङ्गारेण भस्मना छादयति । नग्नः स्वभावतो विवसनः मुषितः चोरादिभिरपहृतवसनः ॥१६॥ इज्यते